

S Z E M L E

»NAŠA ŠTAMPA u borbi za slobodu i izgradnju socijalizma«

Album-jellegű, szépen kiállított könyv, inkább szemle, jelent meg Zágrábban, néhány héttel ezelőtt. A Horvátországi Kommunista Párt II. kongresszusa alkalmából összegyűjtötték és e könyvben bemutatják a HKP sajtójának egyébként nem valamennyi kiadványát. A könyv három korszakra osztja fel ezt a hősi tettekről, szinte hihetetlen erőfeszítésekről, a Párt legjobbjainak megtorpanást nem ismerő munkásságáról beszámoló szép könyvet. Az első korszak közvetlenül a háború előtti négy esztendő, 1937-től—1941-ig.

»Az egész időszakon keresztül — mondta Tito marsall —, a Párt igen sok röpiratot, kiáltványt, kommunikét, rezolúciót és más sajtóterméket adott ki, következetesen és elszántan hirdette a Párt vonalát és követelte a baráti és diplomáciai kapcsolatok felvételét a Szovjet Szövetséggel. S amikor a tömeg nyomására a Cvetkovics—Macsek kormány kénytelen volt a kapcsolatokat felvenni, a Párt kölcsönös segélynyújtási szerződés megkötését követelte a SzSzSz R-val. Sajtójával és élő szóval, megszokítás nélkül és fáradhatatlanul nevelte a Párt tagjait és Jugoszlávia népeit, a Szovjet Szövetség mint a leghaladóbb ország, mint a szocializmus hazája, mint a kis népek önzetlen védelmezője iránti mélységes hitre, szeretetre és hűségre.

Nem volt könnyű munka. A népelnyomó kormányok és készséges lakájaik valóságos hajtóvadászokat rendeztek a Párt munkásai és sajtótermékei ellen. Kis, földszintes házakat, veszedelmes padlásfeljárásokat, konyhákat, fürdőszobákat mutat be szép képekben ez a könyv — a padlásokon a fürdőszobákban, néha valósággal a föld alatt készültek a Párt kiadványai. Sok esetben csak írógépeken, sokszorosítva, de volt úgyis, hogy nyomdagépeket tudtak elhelyezni a rejtkehelyeken és a munkássághoz hűséges bátor nyomdászok és nyomdászlányok itt készítették az akkor legjelentékenyebb újságokat, folyóiratokat, röpiratokat ezer-ezerkétszáz, de volt úgy, hogy húsz-huszonötezer példányban is.

Egyedül a Párt kiadványai harcoltak a nép demokratikus jogaiért a népellenes Cvetkovics—Macsek kormány áruló politikája ellen, egyedül ők küzdöttek a népellenes rendszer ellen, figyelmeztettek a fasiszta veszélyre, hirdették a nép összefogásának és elsősorban a munkásosztály egységének szükségességét.

Egyik helyről a másikra hurcolták a gépeket, a papírkészletet — de a nyomtatványok időben megjelentek és a legkülönbözőbb módokon eljutottak a gyárakba, műhelyekbe, messze vidékekre is. Volt úgy, hogy legális postakocsira került az illegális csomag; volt úgy, hogy mozdonyvezető, fűtő elvtársak vitték magukkal, vagy a Párt más önfeláldozó munkásai. Így, szinte megszokítás nélkül megjelent a »Sarló és kalapács« (Srp i čekić), »A munkásnép híradója« (Vjesnik radnog naroda), a »Proleter« és tömérdek más sajtótermék. Könyveket is kiadott és terjesztett a KPH. Így ez a szemle ismerteti az SzKP(b) rövid történetének hat különböző kiadását. Lenin, Sztalin egyes munkáit is sikerült megjelentetni de még szépirodalmi-mozgalmi könyveket is, így Gorkijtól az »Anyá-t.

Nézzük a képeket. Külvárosi ház, előtte kis kert. »Békés, barátságos«, szinte kispolgári. A padlásra létra vezet fel. Nos, ezen a padláson készült a »Proleter« két nagyszerű nyomdász: Milan Varicsak és Patkai Mária félelmet nem ismerő munkájával. És ezen a padláson át menekült el a házkutatást végző rendőrlegények elől a vajdasági magyarság hőse, a JKP Központi Vezetőségének tagja: Papp Pál.

Papp Pál különben tevékeny részt vállalt a horvátországi kommunista sajtó irányításában, de még terjesztésében is. Könyvünk külön is kiemeli Dr. Bozsidar Adzsija, Rade Koncsar, dr. Vladimir Bakovics, dr. Pavle Gregorics, Mladen Ivekovic és Papp Pál munkásságának óriás jelentőségét.

A német fasiszták betörése után is folytatódott a nagyszerű, a hősiesség munkája. Volt a Pártnak rádió-adója is, s egyideig a leadót is Papp Pál rejtegette.

A felszabadító háború folyamán százával jelentek meg a különböző sajtótermékek. A Párt, a Népfrent, az AFZs, az Ifjúság egyre-másra néha valóban hihetetlen eszközök felhasználásával adta ki és terjesztette sajtóikat. Volt nyomda az erdők mélyén, úttalan-utak mentén, kiszáradt kutakban, elhagyott tanyákon, elfoglalt bunkerokban, békésnek látszó üzletek kamráiban, gyógyszer-tárak raktáraiban — úgyszólván mindenütt. Szplitben — a háború alatt! — rotációs nyomták a »Szlobodna Dalmacija«-t. Ez volt különben a népi sajtónak legelső rotációs terméke.

Pionir-újságok is voltak. A »Pionir« például, legalább a címlapján, a legtöbbször színes kiállításban tudott megjelenni.

A KPH Központi Vezetősége 1941 nyarán (!) nyomdagépet vásárolt Zágrábban. Betűket, festéket, papírt leginkább a nyomdákban szereztek — a SzKOJ tagjai. A nyomdagépet természetesen magánlakásban helyezték el s jelentek meg — a többi között — a Vezérkar hivatalos jelentései (»Bilten Vrhovnog Staba«) — a letiport horvát fővárosban!

Érdekesnek tartjuk megemlíteni, hogy humoros-szatirikus lapok is megjelentek, így — ha lehetőség volt rá — a »Jezs« is.

A könyv képekben és — egyelőre nem teljes — bibliográfiában bemutatja a Horvátországban az utóbbi tíz év folyamán megjelent csaknem valamennyi sajtóterméket és a mai szabad, nagyszerű sajtó (horvát, szerb, olasz) fejlődését.

Érdekes könyv, elgondolkasztó és bátorító.

(g. l.)

FIATAL SZERB ÍRÓK ESTJE NOVISZADON

A noviszádi irodalmi klub — a kultúregyesületek szövetségének egészséges kezdeményezése — alig néhány hónap leforgása alatt már a második irodalmi estjét rendezte meg a tartományi székvárosban. A fiatal szerb írók tömörülése és egészséges aktivitása biztos jele annak, hogy ezen az úton komoly eredmények várhatók.

A második irodalmi est programja is felszínre hozott bizonyos fogyatékoságokat. Most nem a felolvasott munkák minőségére gondolok, hanem arra, hogy a fiatalok témaválasztása még mindig egyoldalú, helyesebben: túlságosan szűkkörű és nekik is többet kellene meglátni az építő munka valóságából. Mindez azonban egész irodalmi életünk gyengéje s nem lehet különösképpen éppen nekik hibául felróni. A lelküket még mindig fogva tartja a népfelszabadító harc ezer és ezer témája s ennek a témának néhány megrezdülését a vajdasági sza-

badságharcos lelkén keresztül igyekeztek ketten is az est szereplői közül közelhozni. Sajnos meglegedtek bizonyos külsőségekkel, s csak a harcok színhelyének jelzésében, vagy a brigád elnevezéseknél éreztük, hogy hozzánk ilyen közelálló emberek élményeiről van szó — ezen azonban egyikük sem ment túl, belsőbb költőiséget nem adott. Nagy vívmányunk, a testvériség és egység sem csillant meg, sem az alakjellemezésnél, sem az események aláfestésénél úgyhogy csak általánosságokat éreztünk írásaikban.

De vegyük közelebről az est keretében fellépett egyes fiatalokat.

Vesznicz Boriszláv a szabadságharc, Jugoszlávia népeinek felszabadító harcából közvetlenül a végső győzelem előtti napokból veszi tárgyát. Elbeszélő vénája vitathatatlan. Réalista és jó emberábrázoló. A halott katonák zsebében talált levél, amely a szülőkhöz íródott, hatásos de érzelgőssé teszi a különben erős és kemény vonalvezetésű írást.

Pecinyacski Szreta ugyancsak háborús írást adott. Kissé túlságosan